

Dobrzycki, Jerzy

Z obchodów Roku Galileusza w Polsce

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 10/3, 454-455

1965

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

III symposium: *Dzieło Alberta Einsteina*. Referaty: M. A. Tonnelat (Francja), *Pojęcie względności przed Einsteinem* (fr.); B. Kuzniecowa (ZSRR), *Einstein i Bohr* (fr.); A. Trautman (Polska), *Porównanie Newtonowskiej i relatywistycznej teorii czasoprzestrzeni* (ang.).

IV symposium: *Dawna technika hutnictwa żelaznego*. Referaty: M. Radwan (Polska), *Metody zastosowane w Polsce przy badaniach starożytnego hutnictwa świętokrzyskiego* (fr.); R. F. Tylecote (Wielka Brytania), *Rozwój techniki wytopu żelaza w Wielkiej Brytanii* (ang.).

V symposium: *Przeszłość a przyszłość nauki*. Referaty: B. M. Kiedrow (ZSRR), *Prawidłowości rozwoju nauki* (ros.); I. Malecki i E. Olszewski (Polska), *Niektóre prawidłowości rozwoju nauki XX wieku* (ang.); R. Taton (Francja), *Historia nauki i nauka współczesna* (fr.); G. M. Dobrow (ZSRR), *Tendencje rozwoju organizacji nauki* (ros.); D. J. de Solla Price (Stany Zjednoczone), *Stałe wzorce w organizacji nauki* (ang.).

Oprócz tego nr 2 „Organonu“ zawiera informacje o nauce polskiej i o pracach polskich historyków nauki.

Rocznik został rozesłany wszystkim uczestnikom XI Kongresu, którzy w ten sposób mogli wcześniej zapoznać się z referatami sympozjalnymi i przygotować się do dyskusji nad nimi na Kongresie.

Z OBCHODÓW ROKU GALILEUSZA W POLSCE

Polski świat naukowy uczcił czterechsetlecie urodzin Galileusza licznymi imprezami. Pragniemy podkreślić wagę dwóch uroczystych sesji naukowych.

Komitet Historii Nauki i Techniki Polskiej Akademii Nauk zorganizował Sesję Galilejską 20 października 1964 r. Odbyła się ona w Pałacu Staszica pod przewodnictwem prezesa Komitetu, prof. Jerzego Bukowskiego. W sesji wziął udział attaché kulturalny Ambasady Włoch, dr A. Stefanini.

Pierwszy z wygłoszonych referatów — prof. E. Rybki — miał jako temat działalność Galileusza w świetle astronomii współczesnej¹. Referent rozpoczął od omówienia sytuacji w astronomii w XVI w. Działalność obserwacyjna astronomów obejmowała wówczas wyłącznie pomiary położenia gwiazd i planet. Szczególnie w drugiej połowie stulecia nastąpił intensywny rozwój poziomu i metodyki obserwacji, widoczny zwłaszcza w osiągnięciach nowo tworzonych stałych obserwatoriów: Wilhelma IV Heskiego w Kassel i, nieco później, Tychona Brahego. Rozwój ten przebiegał poza Włochami, gdzie w przededniu podjęcia działalności naukowej przez Galileusza brak było poważniejszych indywidualności naukowych. W tej sytuacji Galileuszowi obce pozostało tradycyjne uprawianie astronomii. Wczesne jego zainteresowanie teorią Kopernika (o czym świadczy list do Keplera z 1597 r.) rozwinęło się ze względu na filozoficzne konsekwencje nowej kosmologii.

Przypadkowa właściwie wiadomość o wynalazku lunety zwróciła uwagę Galileusza na możliwości nowego typu badań. Rozpoczęte natychmiast obserwacje teleskopowe stworzyły nową dziedzinę astronomii fizycznej. Przełomową datą w historii astronomii jest rok 1610, w którym opublikowane zostało pierwsze

¹ Referat opublikowała następnie „Nauka Polska“; por.: E. Rybka, *Galileusz w świetle współczesnej astronomii*. „Nauka Polska“, nr 1/1965. Do dodanego w druku *Piśmiennictwa* wkładły się dwie niedokładności: praca C. A. Ronana *Galileo Galilei 1564—1642* ukazała się nie w poświęconym Galileuszowi suplementcie do nr 2/1964 „Sky and Telescope“, lecz we właściwym zeszycie nr 2/1964; „Woprosy Istorii Jestiestwoznaniija i Techniki“ poświęciły Galileuszowi swój zeszyt 16 z 1964 r., a nie zeszyt 18 z 1965 r. (Przypis redakcji).

doniesienie o odkryciach Galileusza, *Sidereus nuncius*. Galileusz sam nie uważał się za astronoma, lecz za matematyka i fizyka. W jego działalności obserwacyjnej, która trwała właściwie tylko 10 lat, widzieć można przykład działalności genialnego astronoma-amatora.

Prof. A. Teske poświęcił wystąpienie metodzie naukowej Galileusza, a wpływ Galileusza na nauki społeczne w XVII w. był tematem referatu prof. W. Voiségo².

W dyskusji nad referatami wzięli udział profesorowie: E. Olszewski, B. Suchodolski, P. Rybicki, T. Kotarbiński oraz mgr B. Orłowski i dr W. Petsch. Najważniejszym poruszonym tematem było znaczenie metody Galileusza w późniejszym rozwoju przyrodoznawstwa oraz dualizm postaw poznawczych, charakteryzujący historię myśli naukowej od XVII w. Sesję zakończyło sprawozdanie prof. W. Voiségo z przebiegu obchodów Roku Galileusza we Włoszech³.

Pół roku wcześniej, 3 kwietnia 1964 r., odbyło się w gmachu fizycznym Uniwersytetu Warszawskiego posiedzenie naukowe zorganizowane dla uczczenia rocznicy Galileuszowej przez Polskie Towarzystwo Fizyczne, Polskie Towarzystwo Astronomiczne oraz instytuty: Fizyki Teoretycznej i Fizyki Doświadczalnej UW. Zebraniu przewodniczył prof. Wojciech Rubinowicz, który wygłosił przemówienie inauguracyjne uroczystość. Następnie przemówił I sekretarz Ambasady Włoch. Na posiedzeniu wysłuchano referatów naukowych: prof. A. Teskego *Galileusz a powstanie nowej fizyki*; prof. A. Trautmana *Galileusza ogólna teoria względności*; dra J. Dobrzyckiego *Galileusz jako astronom*.

Jerzy Dobrzycki

KRAKOWSKIE POSIEDZENIE NAUKOWE DZIAŁU HISTORII NAUK SPOŁECZNYCH ZAKŁADU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN

Dnia 27 października 1964 r. odbyło się w Krakowie pod przewodnictwem prof. Pawła Rybickiego łączne posiedzenie dwóch zespołów Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN: Historii Metodologii oraz Oświecenia. Dr Irena Stasiewicz wygłosiła referat *XVII-wieczne teoretyczne podstawy oświeceniowej koncepcji „nowej nauki“*. Zawierał on m. in. następujące tezy:

1) Zasadniczym problemem dla historyka ogólnej metodologii nauk jest ustalenie rodowodu idei metodologicznych, występujących z całą wyrazistością w XVII w. Pewne ich elementy widoczne są już w wieku XIV, a nawet XIII.

2) W prądach XVII w. należy wyróżnić dwa odmienne podejścia do tradycji arystotelesowskiej: metodzie myślenia sylogistycznego przeciwstawiano nowe idee metodologiczne (Bacon, Kartezjusz), a dawnej koncepcji przedmiotu nauki (wiedza o „istocie rzeczy“) przeciwstawiano koncepcję nową: wiedzy o zjawiskach (Galileusz, Newton).

3. Tradycyjna linia podziału kierunków XVII w. (empiryzm Bacona i racjonalizm Kartezjusza) — jakkolwiek w zasadzie słuszna — musi być stosowana z dużą elastycznością; szczególnie w wypadkach, gdy łączy się z nią schematyczny podział na terytorialne zakresy wpływów (empiryzm „angielski“, racjonalizm „francuski“). Wzajemny wpływ obu tych kierunków na wielu uczonych (m. in. na Newtona) oraz wzajemne przenikanie się myśli francuskiej i angielskiej są bardzo widoczne.

² Referat prof. A. Teskego oraz referat prof. W. Voiségo zamieszcza niniejszy numer „Kwartalnika“ w dziale *Artykuły*.

³ Sprawozdanie to znajduje się w niniejszym nrze „Kwartalnika“ w dziale *Materiały i doniesienia*.